

Rahja vane

Iga inimese ja rahva hääkäekäik oleneb sellest kui elujõuline ja elule hästi ettevalmistatud ta on. Nõrgad ja elujõuetud jäävad teistele alla- see on elu paratamatus. Võitlus olemasolu eest on muutumas praegu äärmiselt pinevaks. Eesti on eluvõitluse õnnelikult läbi võidelnud, ta on saavutanud riikliku iseseisvuse. Eesti rahvas on võimeline suurteks ning õilsateks tegudeks, kui ähvardavad suured ja rasked katsumised. Seda näitab meile edukalt lõpetatud Vabadussõda. Taon ka võimeline oma elu korraldama. Seda näitab meie riigi ülesehitustöö/ olemas loonud kindla riigikorra, tugeva riigikaitse, oma kohtu, kooli, tööstuse kaubanduse, isegi eesti teaduse.

Oleme leidnud tunnustust teiste kultuurirahvaste poolt. Meil on eeldusi olla tugev ja elujõuline rahvas, et juhtida oma saatust ja luua kultuuriväärtusi, olla väärikas liige teiste kultuurirahvaste peres.

Eesti rahvas omab ka küllalt negatiivseid iseloomujooni, mis riivavad enesetunnet ja pole väärilised valitsevale rahvale. Need võivad saada isegi saatuselikuks edaspidisele arengule. Mainiksin siin mõningaid: jäme omakasu taotlemine, kitsarinnaline jonn, kadedus, ühistunde puudus, killunemine, põhjendamata irisemine, teiste mahategemine jakergel käel kahtlustamine, puudulik vastutustunne, teatud sallimatus ja lugupidamispuudus kodanikkude vastu, vähe südamlikkust, õrnust, küllaht orjavaimu- vähene enesest lugupidamine ja iseteadvuse puudus, õige rahvusliku ja riikliku mõtlemisviisi puudus j. n. e.

Kõikide nende pahede väljajuurimine meie rahva hingest on paratamatult vajalik ülesanne meie lähemas

tulevikus. Meie peame suursugustama ja õilistama oma rahva iseloomu, tegema selle vääriliseks vabale iseseisvale rahvale. Seda peab aitama teha teadlik ja sihikindel kasvatus, nii kodus, koolis kui ühiskonnas.

Tähtsamad neist on kodu ja kool. Kool teeb seda täie arusaamisega, kodu peab seda toetama.

Kodu peab looma alused, millele kool hiljem ehitab. Kodu on olnud ja jääb ka tulevikus kõige tähtsamaks ja mõjuvaks kasvatuskohaks. Kodu mõju on kõige suurem, sügavam ja pikaajalisem.

Kodu pole oma ülesandeid võtnud kuigi tõsiselt. Friedrich Paulsen arvab: "Tõepoolest pole ainustki ülesannet maailmas, mida võetaks endale suurema kergemeelsusega ja mida täidetaks vähema hoolega, kui vanemate kasvatustegevus."

Keegi ei mõtlegi hakata juhtima autot, kui pole seda õppinud.

Kuid seda kõige keerulisemat, mis üldse olemas, seda kõige õrnamat ja tundlikumat, mida võime üldse maailmas leida- meie laste õena hinge- seda kõige vastutusrikkamat tegevust, mis on inimsoole üldse antud- meie laste kasvatamist ja juhtimist õiget rada- sellega arvab toime tulevat igauks; küsimata oma töö tagajärgedest.

Pole siis ka ime, et igapäev tehakse kõige raskemaid kasvatusvigu, mida raske on hiljem parandada; sageli on need parandamatud, ja inimene kannatab kogu eluaeg nende tagajärgede all.

Meie kõik kannatame mõne häiriva tunde all nagu: hirm, enesealaväärtuse tunne j.n.e. Äraarvamata on nende inimeste hulk, kesebaõige kasvatus tagajärjel on kas hukkunud, või kelle elujõud on murtud, et nad pole suutnud elada täisväärtuslikku elu, maitsta täit õnne; kes pole suutnud tõusta selleks, kelleks tõusta oleks või-

maldanud ta võimed ja loomuanded!

Võime igatahes julgesti öelda, et kui juba möödunud põlvned oleksid osanud oma lapsi paremini kasvatada, oleks maailmas olnud niipalju kannatusi vähem ja õnne rohkem.

Olgu siinkohal kinninaelutatud tõsiasi, et mitte kõik inimesed pole iseenesest võimelised oma lapsi õieti ja hästi kasvatama, eriti veel inimesed, kellele endile pole osaks saanud hääd ja õiget kasvatust, jakelle tööd ei juhi mingisugused kasvatuslikud põhimõtted ja traditsioonid ning kes pole seda kunagi õppinud.

Eriti kriitiline ses suhtes on praegune aeg. Needki tõekspidamised, mis meie omasime, on sõjad ja revolutsioonid segi paisanud. Pole selgust kasvatuse sihtides, kasvatuse ülesannetes ja vastavates kasvatusviisides. Triivitakse nagu tüürita laev merel, teadmata kuhu randa viib meid tuul. Selline seisukord pole aga praegusel ajal kaugeltki loomilik ja isegi lubatav. Eriti arvesse võttes raskeks muutunud elutingimusi, milles kasvab meie noorsugu: elu on valjum, paljunõudlikum iga üksiku suhtes, kiusatusi ja ahvatlusi rohkem.

Praegusaja inimene peab elule palju põhjalikumalt ette valmistatud olema. Pääle kutselise ettevalmistuse ja tööarmastuse peab noor omama kindlat iseloomu, tugevat tahtet, vastupanu ja jõudu et elus edasi jõuda. Ja kui me tahame, et ta suudaks esineda väärika ja lugupeetava kodanikuna, kes au teeks meie rahvale, peaks ta omama ka kindlad kõlblad tõekspidamised ja sügava hingehariduse.

Püstitades need nõuded näeme, et peame tõsiselt revideerimisele võtma oma eluideaali ja sellega ühes kindlaks käärama oma kasvatuslikud põhimõtted. Meie peame teadma, kuhu poole peame püüdma ja missugustel teedel me sinna jõuame.

Kas sel teel, et ikka praegugi püüame lapsi kasvatada

kergemale elule?

Kas on olemas mingit tööd ja kohusetäitmist, mis on kerge? Kas on pääle logelemise ühegi arsti, advokaadi, või kantseleiametniku, äriteeniija või vabrikutöölise elu, võrreldes põllupidaja kutsega kerge, kui seda tehakse kohusetunde ja ustavusega? Või peame oma noortesse sisendama arvamist, et: "rumal on see, kes teeb tööd, tark saab selletagi läbi?"; nagu see maailmavaade kipub vägisi kõikjal nii linnas, kui maal võtma maad.

Kas ei mäita elu just vastupidist, et tüse ja kohusetundlik töömees jõuab elus alati edasi, samuti et see, kes paremini teeboma tööd, jääb võitjaks, et see, kes ühtööd ei põlga ja kes igast asjast oskab kinni hakata - ei jää kunagi elu rataste alla, ja et tõsine töö ja kohusetäitmine on see, mis annab meile elus seesmist rahuldust, rahu ja tasakaalu, endaga rahulolu ja õnne.-

Ma arvan, et praegune aeg nõuab igast kasvatajaalt et ta lapsi ette valmistaks just raskemale elule, et ta oskaks toime tulla igas olukorras, et ta üheski eluolukorras eikaotaks pääd.

Seda elujulgust ja tööarmastust ei kasvata meie aga noortes, kui ise ägame ja viriseme oma töö juures, kui katsume oma kohustusist mööda hiilida; kui halvustame tööd; see ei kõlba teha enesele ega lapsele; lubame lastel preilit ja noorhärrat mängida, kes ei pruugi määrada oma käsi, hoiame neilt ära eluraskused, ei lase neil täita vajalikke jõukohaseid ülesandeid. (Viljandimaa perenaine, näide)

Meie ei pea lastele tööd vastumeelsena kujutama, ega oma nõudmistega seda vastumeelseks tegema, sundida juba vääksena tundide viisi töötama, kitkuma, Aega tuleb anda vabaks isetagevaks mänguks. Mäng pole logelemine nagu arvati ja arvatakse, vaid lapse jõudude väljaarendamise vahend. Mäng on lapse jõu ja võimetekohane töö.

See on looduse seadus, et laps peab mängima, muidu jäävad ta võimed kängu.

Loodus on lapsele ettemääranud ta arengutee, meie ei tohi seda tõkestada, muidu murrame lapse hinge, ja see maksab end kurjasti kätte. (Näide: kirpude lugu)

Lapse seesmiste vajadustega peab arvestatama, tal tuleb lubada neid välja elada, sest just mäng on algaste tööle. See kes võinud kõige suurema andumusega lapsepõlves mängides teostada oma soove, kavatsusi ja mõtteid, sellest saab ka kord ennastsalgav töömees. - Muidugi kui meie teda kunstlikult lapsekingades kinni ei pea, vaid mängust õigel ajal juhime tõsitegevusele, töö ülesannetele, teda ei hellita. (Akkermannii näide)

I) Last ei tohi ta arengus kinni hoida, ega teda ka enneaegu kiirustada, talle anda üle jõu käivaid ülesandeid, temalt ei tohi röövida oskusi oma võimetusse.

II) Pääle töö veel kindel iseloom, tugev tahe, vastupanujõud kiusatustele, enese üle valitsemine.

Riigis valitsevad seadused on paratamatud. Kooselu oleks muidu võimatu.

Inimeses on kaks poolt:

1) Üks ta ~~otleb~~ omakasu, matismist.

2) Teine kisub meid kõrgemate väärtuste poole.

Esimene ei tunneks piire. Seda tuleb vaos hoida ja taltutada. Juba lapsepõlves tuleb harjutada lapsi üle saama oma nõrkustest, himudest, pahadest kalduvustest. Ta peab tundma, et niitema kui meie kõikide üle valitsevad kõrgemad elusäädused, mille vastu ei tohi eksiida, kui ei taheta teha õnnetuks ennast ja teisi.

Lapse tahe on nõrk, allub tujudele, meeleoludele, igasugustele meelelistele tungidele. Jäetuna enda hooleks muutuks laps oma kirgede orjaks, kired lämmataks ta tahet, nagu umbrohi kultuurtaime. Laps ei tea mis hea

mis halb- ei näe tagajärgi- pole võimalik n.n"väljaelamine"

Meil liialdatakse tublisti selle alal ja noored inimesed lubavad endile liig suuri vabadusi, eriti kus iga-sugused kultuuripahed on kiiresti levinemas, nii maal kui linnas. Lõbukultuur ja elumaitumine on võtmas maad. Kinod, kohvikud, tantsupeod, maskeraadid, restorandid, kõrtsid, isegi kahtlase väärtusega kirjandus, mis keerleb peamiselt erootiliste ja kõditavate probleemide ümber, on nõrgestamas meie noorte vastupanujõudu kiusatustele, osasaamist kõrgematest väärtustest, on hävitamas meie noortes hääd ja tervet maitset, arendamas labast ja lodevat käitumist, järeleandmist oma nõrkustele, lõdvendades neis tahtejõudu ja iseloomu kindlust.

Logelev, enesele kõike lubav elumaitumine ei tohi saada meie noortele harjumuseks ja maailmavaateks.

Meie peame juba aegsasti oma lastes kaitsevahendid elule äratama, harjutades neid alla suruma oma kõlblusvastaseid soove ja madalaid himusid.

Peab harjutama enesest võitu saama. Iga enesest võitusaamine aga karastab tahtmise jõudu ja aitab kaasa edaspidisele enese üle valitsemisele ja enese parema mina maksmapääsemisele.

Juba varakult tuleb ka lapsi õpetada vahet tegema hää ja kurja vahel, toimetama oma südametunnistuse järele. Kasvatus peab nii juhitud olema, et lapsele saaks omaseks ainult seda, mis on ilus, õige ja hää, et ta õpiks põlgama ja eemale hoidma kõigest, mis inetu ja halb.

Et seda saavutada, peab uue ja tubli sugupõlve kasvataja olema teadlik oma töös, tundma põhjalikult lapse hingeelu ja ta elulisi vajadusi, tundma ka üldtunnustatud kasvatusviise.

Selleks tuleb lähemalt tutvuneda kasvatusküsimuste-

ga, endale hankida vastavaid teadmisi ja oskusi, nagu see on muutunud paratamatuks ka kõigil teistel tööaladel.

Aga ka sellest on veel vähe, meie vanemad, kui tähtsamad kasvatajad, peame ka ise kasvama, end selleks eeskujuks kasvatama ja selliseks tugavaks kõlblaks isiksuseks väljaarendama, nagu meke tahaksime, et meie lapsed kord areneksid. Meie peame lastele selliste väärtuslike kude isiksustena ette elama, vähemalt suutma tõestada, et kogu hingega sinna paremuse poole püüame.

Need on rasked kohustused, aga mis ei suudaks kõik teha armastus oma lapse vastu ja teha tema tulemiku ning õnne kindlustamiseks. Selleks on varemgi ohvriks toodud kogu oma elu ja seda tehakse ka tulevikus.

Lõpetades oma ettekannet, kutsun üles oma kodumaa-lasi, kes on alati innukalt olnud tegevuses meie rahva kultuuri tõstmisel, ka ka teadliku ja õige lastekasvatuse küsimuse võtma tõsiselt päevakorda.

Ella Treffner